

Q. F. F. Q. S.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA

De

ABSTRACTIONE
ET CONCEPTU,
EORUMq; USU,

Quam

Consensu & adprobatione Amplissimæ Facult.
Phil. in Reg. Acad. Aboënsi;

P R Ä S I D E

V I R O P r a c l a r i s s i m o

D N . M . M A R T I N O M I L T O P O E O ,
Eloq. Prof. Ordinario, fautore & promotore
suo ætatem colendo;

*Ad publicum Examen defert, MAGISTERRII PHILOSOPHICI
honores adiuturus*

P E T R U S S V E N PLATINUS, Smol.
S. R. M. Stip.

In Audit. Max. 14. Oct. 1665 horis ab 8. antemerid.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Jn. Lli. Alano.

293-2
BIBLIA SACRA TESTAMENTI
ABSTRACTA
ET CONCIPITA

ДОЗОВОГО СЪИГРАМ ЧАСТО
БЫЛЫХ ПРОЧИХ СЪИГРАМ
СЪИГРАМ СЪИГРАМ

БЫЛЫХ СЪИГРАМ СЪИГРАМ

ДОЗА

БЫЛЫХ СЪИГРАМ СЪИГРАМ

D. CALOV. GNOST. part. I. c. 5. can.
2. p. m. 16.

Abstractione consequimur veritatem: conceptu possimus candem.

προστύλιον.

S
I.

E Abstractione & conceptu, ex verbis supra citatis occasione sumptâ, acturus; animam nostram vi intelligendi gaudere, & multa distinctè cognoscere posse cum Philosophis facile suppono: de eo nec dubitans quin in rebus ipsis detur aptitudo quædam, qua res sub conceptu proprio intellectui nostro repræsentari, eumq; in cognitione mensurare, aptæ natæ sunt. Si quis enim res omnes in naturâ existentes mentis examinet trutinâ, cognoscibiles eas deprehendet singulas. Datur enim ens increatum, sed eius quoq; cognoscibilitas, quod à posteriori ex actuali Gentilium cognitione & tot eorum de Deo rebusq; divinis, effatis, ut alia mittam, satis liquet. dantur quoq; entia creata, sed non nisi cognoscibilis

A

cognoscibilis

scibilia, quod experientia ipsa satis comprobat. unde etiam est quod *intellectus* dicitur *intelligendo omnia fieri*, non quidem *essentialiter & secundum esse reale*, quasi res ipsa materialiter accepta in intellectum mutaretur, ita namq; intellectus intelligendo lapidem, fieret lapideus; sed *idealiter & per modum*, ut loquitur B. Sperlingius, *Syn Anthrop.* p. m. 38: *similitudinis & receptionis specierum*, quia species spiritales, entia extra mentem representantes, recipit.

II: Res a. nō tantū cognoscibles sunt, sed etiam intellectum nostrum in cognitione sui, ut supra dictum est, mensurant. Quod mensuræ genus Gutkius hab. princ. primor. p. 1. c. 4. th. 1. Geilfusius intell. pag. m. 53. fundamentale vocant. Transcendentaliter quidem res (quo etiam intellectus *entitative*, *liceat nobis Philosophica tractantibus cum Philosophis loqui*, consideratus spectat) verae sunt, quando congruunt cum intellectu & quidem divino, prout nempè hic præscindit ab ipsis modis determinatioribus cognoscendi & normandi: ut ex Schrafio loquitur Exc. Thuronius, comp. Met. p. 123. intellectus verò humanus in cognoscendo verus est, quando ipsi rei conformatur; quod tum contingit, quando intellectus rem intra se concipit idealiter, pro ut realiter in se est & statu suo objectivo. intellectus proinde humanus veritatis in cognosendo mensura constitui nequit, quia 1. falli potest; at mensura erit infallibilis, alias ab errore id non erit immune, quod ex eā tanquam principio educitur. imo 2. intellectus seu potius idea intelligibilis esse suum habet à re, dependentiā scilicet objectiva, non verò res ab intellectu. Recte enim Philosophus: *Non propterea quod nos putamus te albus esse, tu albus es, sed propterea quod tu albus es, nos qui dicimus, verum* discimus

Dicitur. 3: res fierent mutabiles & ad nostrum concepi-
endi modum sese accommodarent: quod absurdum. sed
ad institutum proprius.

III: Cum verò intellectus noster res omnes in individuis
cognoscere nequeat, partim quod hæc respectu nostri in-
finita sint, nemo enim fuit, qui omnia individua enumera-
re potuit, nec erit: partim quod pleraq; concreta &
composita sint, ubi uni plurima coniunguntur: undè e-
tiam multiplices variosq; involvunt conceptus, & men-
ti nostræ confusæ se offerunt: distinctè proindè ut con-
cipientur, in subsidium vocandæ sunt intellectus no-
stri operationes, *ABSTRACTIO* scilicet, quâ rem à
re præcisam dum apprehendimus, veritatem, ut supra. D.
Calovius, consequimur; & *CONCEPTUS*, quo dum
scibile in mente (cum hæc, res ipsas intiendo, nec
penetret, nec easdem cognoscendo sibi immitat) repræ-
sentatur, veritatem possidemus. Hanc ergò de Abstra-
ctione & conceptu materiam loco speciminis publici ad
mandatum *Amplissima Facultatis Philosophica*, sub incu-
dem disputationis revocare animus mihi est. Sit itaq;
BONO cum D. O.

I: DE ABSTRACTIONE

IV: Abstractio dicitur ab abstrahendo: *abstrahere* ve-
rò generatim, secundum Scheiblerum op. Log. p. m.
25. est nihil aliud quam apprehendere vel cognoscere unum sine
alio. vel secundum Red. Baranzanum: part. i. sum.
phil. disp. 3. q. 3. *Abstrahere* est terminare cognitionem ad
unum, non cognitum his, quæ cum eo sunt coniuncta.

V: Abstractio, de quâ hic primariò agendum;
non est i: *Grammatica*, secundum quam ex quorundam
opinione abstractum dicitur esse nomen substantivum;
concretum verò adjectivum. Hanc acceptio-

uem falsam, impertinentem & ab usu remotam judicat
B. Meisnerus phil. sob. p. i. f. 4. e. f. p. m. 1069. partim
propterea, quod vocabulum Christi redemptoris, me-
diatoris &c. ex eorum opinione non sit concretum,
cum adjectivum non sit, contra Theologorum placita:
partim etiam hoc nomine, quod in categoriâ substanz-
tiarum nulla darentur concreta, sed mera abstracta, con-
tra communem Philosophorum sententiam. Nec 2:
Logica, prout scilicet in scholis communiter tradi so-
let, quâ abstractum formam simplicem absq; connota-
tione subjecti significat, ut temperantia &c. cui oppo-
nitur concretum, quod formam cum subjecto conno-
tat. Estq; interdum substantivum, ut homo: inter-
dum adjectivum ut doctus, albus &c. Hæc abstractio
dicitus alias prædicationis, v. G. fortitudo est virtus,
Physica est scientia, &c. quæ propositiones dicuntur logi-
cæ prædicationes in abstracto.

VI: Nec 3. *Physica*, quæ est distractio & realis quæ-
dam separatio (ab illâ abstractione, cuius mentio §.
XIX fit, distincta) quâ V. G. anima à corpore separata,
ramus ab arbore dissecitus &c. dicuntur abstracta. Nec
4. *Theologicas*, (quam Mejerus Gnost. p. m. 144. Scho-
lasticam dicere mavult, et si B. Meisnerus Ph. sob. p.
m. 1078. quem Valentinus Frommius Gnost. p. 41. se-
quitur, inter has duas abstractiones distingvat) quâ
Theologi abstracta naturarum ab abstractis personæ in
loco de filio Dei distingvunt. Nec 5: *Sensualis*, speciei
scilicet sensibilis ab objecto sensitivo, quâ sensus suum
apprehendunt objectum, cœteris, quæ ei adhærent,
dimissis, sic v. g. oculus colorem pomi ab ejusdem o-
dore & sapore abstrahit, quia his minimè perceptis sen-
tit illum; odoratus vice versa à reliquis abstrahit odo-
rem, quem percipit tantum.

VII: Sed 6. *intellectualis*, non tam *Negativa*, per quam cognoscimus rem remotione eorum, quæ non insunt eidem, ut: arbor non est leo. *Quæ indagandi conceptum formalem ratio cum primis locum habet in ente perfectissimo*; nec non *entibus infimæ conditionis*, quando facilius est dicere, ut loquitur D. Calovius Gnost. p. m. 14. quid non sint, quam statuere quid sint; *Quam Præcisiva*, quâ intellectus ex duobus vel pluribus sive coniuncta sint, sive non, alterum distinctæ cognitionis gratiâ tantum apprehēdit.

VIII: Abstractionis hujus Synonyma sunt: *Abstractum* sed nominaliter acceptum; *Separatio*, terminus in foro Philosophico non adeò usitatus; addunt alijs *præcisionem*, quod tamen M. Mejerio Gnost. p. m. 147. placet minus: abstractionem enim præcisione latiore dicit. sequitur abstractionis *ratio formalis*:

IX: *Abstractionis* est operatio intellectus, quæ res à re præcisa liberatur à conditionibus individualibus vel imperfectionibus accidentalibus, & è statu singulari in universalem vel eminentem deducitur, ut distinctè cognoscatur.

X: *Conceptus* in datâ definitione *latrior* est operatio intellectus. Hæc enim non tantum de essentia, ut ex effectu patet, abstractionis est, sed etiam eâ latior, pluribusq; quam abstractioni, ut potè apprehensioni reiscibilis conveniens. *Conceptus* verò *Stricior* desumitur a. à *principio*, quod est intellectus. B. ab *objec̄to*, quod ens est, sed generalissimè accipiendum; per abstractionem enim considero privationem non considerato subiecto. Y: ab *Effectu*, qui est vel *immediatus* vel *mediatus*; uterq; in definitione exprimitur. Ð. à *Fine*, distinctâ scilicet distinctorum cognitione. confer Mejerum in Gnost. p. 147. hæc fusius per sequentem.

XI. Hujus abstractionis beneficio ideam in latissimo
(adæquato tamen) conceptu eruimus, ut rem sub pro-
prio conceptu sistamus. idea autem h. l. nihil est aliud
quam ratio ab intellectu concepta, in intellectu quod-
dam multis commune exhibens: Et rem in ideâ consi-
derare est in universalî & definitivè eandem expende-
re. Quod priusquam fieri possit, ab intellectu nostro
duo adhiberi debent media. 1: *Comparatio multorum Sin-
gularium.* 2: *abstractio præcisiva naturæ communis à differen-
tijs contrahentibus.* Notum namq; est ex Habitu primo-
rum principiorum, rerum quandam proportionem,
quâ res propter summam affinitatem ad se invicem
referuntur, citra controversiam dari. de creaturarum
proportione non dubitatur, cum ad se invicem refe-
ratur tum ratione propriarum quidditatum, tum rati-
one quidditatum omnibus communium. Vide Ge-
ils. intell. p. 17. & 18. Proportionem verò inter creator-
em & creaturam arguunt communia prædicata, quæ
utriq; insunt & attribuuntur, qualia sunt: Ens, u-
num, verum, bonum, causa, substantia, &c. Creatu-
ra enim creatori nec omnino dissimilis (*sic enim non Ens
est*) nec eidem planè similis est. Hæc proportio oc-
casione & fundamentum præbet illi comparationi,
quam intellectus noster inter singularia in formatione
universalis conceptus instituit, dum enim plura singu-
laria inter se confert, hæc in aliquo convenientiam
& affinitatem inter se habere animadvertisit, quam dum
abstrahit, coeteris omnibus quæ in singularibus inveni-
untur, ut: materiâ, accidentibus, loco, tempore, &c.
prætermisis, naturam quandam communem habet.
Confer §. XXXII

XII. Sed res ad se invicem conferentes deprehendi-

mus à plerisq; abstrahi posse universalem conceptum;
dari tamen rem maximè singulararem animadvertisimus
de quā ideam aliquam universalem (ad quam illæ res
tantum, ut ante dictum est, aptæ sunt, quibus non re-
pugnat multiplicabilitas) formare non possumus ob de-
fectum scilicet conditionum singularium ex summâ simplicitate:
ob negationem signi formalis entis infiniti formalitatem repræ-
sentantia sufficienter ex perfectione ab intellectu finito incompre-
hensibili: ob deniq; repugnantiam communitatis ad multa & u-
niversales conceptus ex unitate simplicissimâ: vide D. Calovium
Gnost. p. 14. & Nol. p. 79. res hæc singularissima Deus
est, qui tamen conceptu aliquo est exprimendus, & à
nobis, quoad fieri potest, cognoscendus, non quidem
tantum, ut intellectus omnia scire desiderantis, satis-
fiat desiderio, sed etiam ut creatura creatorem suum
non ignoret. Quando verò huius ideam menti sistere
intendimus, in statum eminentiæ eandem ratione re-
præsentationis intellectualis oportet evocamus, ut
nempè omnes ab eo imperfectiones removeamus, per-
fectiones verò eminentissimâ ratione ipsi adscribamus
& adsignemus. Rectè proinde definita est abstractio disuncta,
quod sit rei singularis in statum universalem vel eminentem de-
ductio. Quam ob causam D. calovius & Mejerus idæ-
am distinguunt in universalem, quæ à singularibus, in
quibus multiplicatur, præseindit; & singularissimam, cum
repugnantia communitatis ad plura. quomodo v.
hæc de Deo idea per analogiam sc. conficienda sit, vis-
deanturn Gutkius, hab. prim. princ. p. Gen. c. 4. Th.
4. Val. Frommius Gnost. p. 55. & Mejerus. Sed in his
& similibus caute & sobriè, monitore eodem Frommio,
versemur, ne quid rebus divinis & mysticis solidè affingamus.

XIII: Ex his, quæ adducta sunt, patet, abstractio-
nem

rem, de quā hic agimus, non esse i: *sensus communis*, hic enim à differentijs singularibus naturam communem nunquam secernit, nec eandem in plures ejusdem rationis multiplicat. Nec 2: *Phantasia*, cum hæc in singularibus sempèr versetur, dum hoc cum illo componit, & hoc ex illo separari aut quasi nasci singit. Nec 3: *potentiarum appetentium, voluntatis aut appetitus sensitivi*: quia voluntas unum relicto altero non percipit cognoscendo per abstractionem, ut intellectus; sed appetit tantum unum relicto altero per electionem & aversationem. deinde appetimus res pro ut sunt in seipsis, apprehendimus autem ut sunt in nobis. Nec 4: *rei intelligibilis productio; nam abstractio*, verba sunt Henrici Nicolai, Tract. de cogn. hum. §. 8. cit. Mejero, est rei cognoscenda (non productio, sed) ab omni cognoscendi impedimento intellectualis defacatio; Et medium quoddam, quo producitur species intelligibilis, non res ipsa; alias Deus E. G. produceretur, quando cognoscitur: Quod absurdum. Nec 5: *Formalis rei ratio*; hæc enim rei intrinseca; abstractio vero secus,

XIV: Nec 6: *Principium disciplinas constituens, & à se invicem primari distinguens*: abstractio enim nihil est aliud quam externum objecti formalis scientifici indicium, quod à posteriori tantum illud limitat, non à priori & formaliter constituit. Recte proinde Gutzkius: hab. prim. prin. p. spec. c. 5. th. 2. & disp. 2. de nat. objecti Ax. 3. *Abstractio non est causa formalis objecti, sed externum saltem indicium objecti constituti.* Hec enim, verba sunt Geilfusij intell. p. 61. *tanguam mentis functio pura non constituit objectum, nec id ab affectionibus & speciebus distinguit* (objectum enim E. G. Metaphysicæ abstractum est secundum indifferentiam, sed eodem modo adfectiones,

unum

tuum verum, bonum &c.) sed est medium, quo erimus
objectum. Scientie ergo distinguenda per subjecta sunt, ut ha-
bet B. Sperl. med. de subt. p. 67. non per diversos abstra-
hendi modos: subjecta ipsis dant essentiam, dant differentiam;
ubi spectanda duo, materiale & formale: hoc dat esse rei, dat
distinguere. ita: sub una abstractione multæ comprehen-
duntur scientiæ, (ut in Mathesi) quæ eundem habent
abstractionis modum. Et quamvis abstractio scientias
aliquo modo discernat, non tamē eisdem propterea con-
stituit, nam risibilitas & loquela hominem à bruto di-
scernunt, non tamen hominem constitunt formaliter.

XV. Abstractio, quoad naturam objectorum, (alias e-
nim, & fortè non incommodè, in eam quæ est rerum
vel disciplinarum cum Alstedio in genere dispisci pos-
set, conf. §. XXII) constitui solet quadruplex: vel e-
nīm Abstrahit 1. secundum indifferentiam; estq; Metaphysica:
vel 2. secundum essentiam; estq; pneumatica: vel 3. à materi-
& signata seu singulari; estq; Physica: vel 4. à materia singu-
lari simul & universali; estq; Mathesos. alijs placet hæc
divisio: Abstractio alia est secundum rem seu essentiam,
ut Pneumatica: Alia secundum rationem, quæ iterum est
vel 1. secundum indifferentiam, ut Metaphysica: vel 2. à ma-
teriā signata seu singulari ut Physica: vel 3. à materia sin-
gulari & universali, ut Mathematica: Addunt recentio-
res 4. eam, quæ secundum universale subjectum est, & di-
citur Ethica.

XVI. Ut autem inoffenso hic progrediamur pede,
prænotandum est, quid sit secundum rem abstrahere,
& quid secundum rationem. Abstrahimus proinde se-
cundum rem, quando conceptus rei objectivus in ma-
teriā non inest; id est: quando materiam planè excludi-
mo, eamq; in nullo objecti statu admittimus. Secundum

rationem verò, quando conceptus rei obiectivus in materia non consideratur. Undè patet medium inter has duas species non dari, nulla enim abstractio fit secundum rem & rationem simul; hæc n. materiam & prorsus excluderet, quia secundum rem esset; & non excluderet, quia secundum rationem esset: quod contradictionem infert.

XVII: Abstractio Pneumatica (aliás *absoluta*, secundum rem seu essentiam) immateriales sibi *tantum* vendicat conceptus, materiam non saltem non supponentes, sed etiam planè respuentes. Et hâc ratione abstracta dicuntur illa, quæ in naturâ suâ omnem materiam planè respuunt, quo modo spiritus est abstractus. Veritatis proindè punctum non attingunt illi, qui abstractionem secundum rem & rationem simul Pneumaticæ assignant: præter enim id, quod talis abstrahendi modus non detur, ut § XVI evictum est: contradictorium est considerare tantum spiritus, & tamen abstrahere secundum rationem à materiâ, id est: admittere conceptus rebus materiatis convenientes: Quomodo enim Pneumatica, quæ Spiritus tantum considerat ab eo, quod sub objectum ejus non cadit, abstrahere potest? imo; non desunt philosophi (inter quos est etiam Paulus Voëtius) qui negant in Pneumaticis dari *abstractionem* secundum essentiam à materiâ, ideo, quia hæc in spiritu præsertim infinito, nec sit, nec fu- erit, nec coniungi cum eo unquam possit. Sitamen phrasis illa adhibebitur, accipidebet non *Privativè*, prout denotat rei à materiâ, quam habet, separationem; Sed *Negativè*, prout designat separationem rei à materiâ illi prorsus repugnante, ut in Theol. nat. habet Mejerus Disp. 4; probl. 5.

XVIII: *Abstractio Metaphysica* seu secundum indicem
renatam (*transcendentalem* sc. non *prædicamentalem*, quæ
novum abstractionis modum non facit, ut loquitur
Geilfusius intell. p. m. 97.) tales sibi vendicat concep-
tus, qui in formalis suâ ratione materiam non invol-
vunt, sed indifferenter communes sunt rebus materia-
parentibus eaq; præditis: ita Ens v. G. abstrahitur pla-
neq; immune est conditionibus ad determinatam quid-
itatem restringentibus, & sub notione generalissimâ
tantum concipitur, ut tamen & immaterialis, Spiriti-
bus scilicet & materialis, ut potè homini, equo, cani
&c. conveniat. Conceptus proinde Entis non est ab-
stractus secundum rem & rationem simul, ut quidam
aceriter contendunt, obstat enim *communitas illa entis*, quâ
etiam ad ipsa *materialia accommodatur*, ut loquitur B. Scharf.
Theor. Transc. p. m. 133. itemq; illa non repugnantia entis
ad materiam. si enim metaphysica secundum rem à ma-
teriâ abstraheret, tum prius excluderet materiam, ut
ex supra positis patet; sed conceptus entis objectivus in
inferioribus suis, quorum plurima v. g. cœlum, homo,
bestia, &c. materiata sunt, intimè imbibitur; materia
proinde excludi nequaquam debet. conf. B. Sperling.
med. de subt: p. m. 67. Quod vero Thomas ens pro-
pterea dicit abstractum secundum rem & rationem, quod
ab una parte abstractis essentijs insit, ridiculum putat
Arnoldus, Epit. met. p. m. 16. cum eadem ratione
totum ens materiale dicere possemus, quia secundum
unam partem materialis inest. rectè proinde B. Sper-
lingius. Medit. 12. de subt. p: m: 348. *Metaphysica non
competit abstractio à materiâ secundum rem & rationem, essen-
tiæ enim multorum entium materia ingreditur.*

XIX: *Abstractio Physica*, quæ à materiâ singulari seu
B 2 signa-

Signata (sic dicta, quia indicatur signaturq; per conditi-
ones individuantes, veluti per esse hic & hoc, nunc
& tunc) tantum abstrahit, tales format conceptus, qui
rebus quidem solum materiatis conveniunt, non tamen
individuantibus. sic Physicus ipsum corpus à materiâ ab-
strahit, non quidem omni, sed singulari tantum: co-
gnoscendo enim corpus, non cognoscit illud, implican-
do in cognitione suâ Petri vel Pauli materiam, sed ab
omnibus conditionibus individuantibus corpus abjungit.
individuum ergo hoc vel illud in Physicis scien-
tificè tractari nequit; sic enim arguimus: Scientia Phy-
sica aut abstrahit à materiâ, aut non; si posterius; ergo
omnia individua in physicis tradenda sunt: si prius; Er-
go nulla. Quidquid enim abstrahit à materiâ signatâ,
id singularia non considerat. undè B. Sperlingius Pro-
baturus Physicam esse scientiam inter esse specificum
& numericum accuratè distingvit. instit. Phys. p. m. 23.
conf. Exc. Thur. cont. Phys. inq. 3. p. 37. & seq.

XX: Abstractione Mathematica res à materiâ non indivi-
dua tantum & singulari, sed etiam universali solâ rati-
one abstrahit. ita v. G. licet objectum Mathesios nun-
quam absq; materiâ dari possit, in hâc tamen concre-
tione à Mathematico minimè spectatur: sic Mathemâ-
ticus considerat quadrangulum, non attendendo mate-
riam seu corpus, in quo existit, sed istius definit figu-
ram quatuor angulis comprehensam, nulla facta mate-
riæ mentione. Hanc abstractionem faciunt authores
duplicem Geometricam & Arithmeticam. Quam eti-
am Michaël Watsonius solam admittit in unione sap.
Sect. 3. part. 1. sed citra evidenter rationem. Adscri-
bam verba ejus, ut mens veriamans eò melius capiat,
veri quid subsit; ita n. loquitur L. c. pag. m. 130. Res.

Meta-

Metaphysica non indigent mentali abstractione, sunt in se extra materiam posita, ut prima principia, substantia immobilit. Res Physicae non sunt Abstrahenda, sed contemplanda in materia motus aut generationis. Objecta Phil. practicae non sunt abstrahenda ē civili & domesticā societate, &c. Absurdum itaq; & vanum est in reliquis philosophiae partibus, exceptā solā Matemētā purā, credere & indulgere abstractionibus. hæc ille.

XXI: Abstractio Ethica, (ā potissimo analogato sic dicta) quæ secundum universale est subjectum, quā singulare abstrahitur subjectum, universalis servato. sic virtutes morales, officia magistratus & subditorum, parentum liberorumq; non concretivè considerantur, prout sunt in hoc vel illo subiecto, sed abstractè, quatenus ad omnia individua indifferentē se habent. Hanc abstractionem in dubium vocat Scheiblerus op. log. Petrum Fonsecam sequutus, hâc potissimum ratiocinatione: *Quod practicarum disciplinarum finis est per actionem consequi summum bonum; hoc verò in singularibus consistit, actionemq; circa singularia requirit.* In practicis ergo disciplinis abstractio non videtur necessaria. verum hic dist. inter actiones prout sunt in rerum natura, & ita singulares eas esse ultrò largimur: & inter actiones prout nostris substanti conceptibus, sic enim ā singularibus abstrahuntur & in communi considerātur. conf. Nobiliss. Dn. Gyllenstålpen coll. Eth. p. m. 31 & 32. Exc. M. Thur. Tract. de philosophia in genere. From. Gnost. p. 53. Geilf. intell. p. m. 21. Libenthal coll. Eth. p. 26. &c. Qui quidem omnes concedunt in practicā etiam aliquam abstractionem (quatenus ibi non primariò de hujus vel illius Temperantia, fortitudine, frugalitate, &c. agitur, sed de his virtutibus & ceteris in genere & abstractè) locum habere, cum hæc etiam γρῶσις non planè nullā

habeat. Sed que nomine illa abstractio veniet, paucissimi philosophi expressere: eo tamen, quod hic exprimitur, hæc vice contentus sum, meliora monenti parere paratus. Et tantum de natura & constitutione abstractionis, sequitur ejusdem

U S U S:

XXII: Abstractionis tanta est utilitas, ut omnem scientiam tollat, qui hanc tollit; hæc enim medium illud est quod in distinctam rei cognitionem nos deducit unicè: hæc est medium illud, quo omnem apprehendere veritatem possumus. Hæc, abstrahit 1: *substantialia ab accidentalibus*: ut enim illa ab his realiter distingvuntur, ita etiam distincto conceptu exhibenda sunt. sic concipimus corpus non considerata qualitate. 2. *Essentialia à Circumstantialibus*: sic concipimus essentiam non conceptis circumstantijs loci vel temporis &c. 3: *Naturam à modis*: sic consideramus objecta disciplinarum, non consideratis affectiōibus. 4: *Essentiam ab adventitijs defectibus*: sic peccatum, tanquam vitium accidentale, à naturā humana abstrahitur. 5: *Generalia à singularibus conditionibus*, ut res in ideā sisti possit & 6: è statu singularitatis in universalem vel eminentem dedit. &c. vide §. XII: Usus a. abstractionis in specie circa limitationem objectorum disciplinarium ostendit Exc. Thur. comp. Met. p. 14. his verbis (quæ etiam in ceteris disciplinis, adhibitā tamen justā discretionē, locum habere possunt) *ut amplitudo objecti Metaphysici exactè circumscribatur, utq; expedita detur ratio, omnes difficultates, quas formale quatenus Ens, tollere non potest, ritè solvendi; abstractio prima Philosophia diligenter est attendenda,*

quæ

quæceumediumquoddamensinstatumobjectivumprovehit,
additq; ipsi indifferentiam ad materiata & immateriata. Sum-
matim: abstractionis munere composita & concreta
quæ sunt, distinctè concipiuntur & apprehenduntur;
quæ sunt confusa & intricata, distinctè explicantur &
ordinè digeruntur.

XXIII: Cum enim mens nostra omnia individua
apprehendere nequeat, opus est inquisitione formalis
rationis, in quâ omnia convenient, quæq; in omnibus
sit radicata, id quod præstat abstractio; hoc pacto:
quando scilicet intellectus noster non acquiescit in ijs,
quæ rebus seu conceptibus inesse deprehenduntur, pro-
ut in his vel illis subjectorum conditionibus existunt;
sed ulterius progrediendo, quid conceptus de se &
præcisè in suâ formali ratione formatus importet. Quod
enim de materiali rei vel termini est, id in formale
ejusdem non est inferendum, ut loquitur Exc. Thur.
comp. Met. p. 62. sic relatio in ultimâ abstracti-
one sumptâ dicit Esse Ad (Non Esse In) h. e. respe-
ctum ad alium terminum, quo illud esse relativum
terminetur. Non omnis proindè relatio accidens est,
sed tantum prædicamentalis. hæc usum habent in rela-
tione illâ mysticâ, quæ in divinis locâm habet: de quâ
Rev. Theologi. sic generatio abstractè & formaliter
infert essentiæ communicationem, sive illa comunica-
tio conjuncta sit cum effectione, ut in creaturis; sive
nō conjuncta cum effectione, ut in generatione divinâ.
vide D. Calov. Syft. Theol. Tom. 3. p. m. 536. Sic de forma-
li substantiæ est per se subsistere (quod coruodissimè ne-
gativè exponitur, ut idem sit ac nō esse in alio tanquâ in
subjecto; quod observâsse oportuisset illos, qui hominem
substatiâ esse sine judicio negant) substare vero Acciden-

tib[us]

tibus specialis est conditio substantiæ creatæ. Et ita
in sexcentis alijs. *Hoc, si non modò in Philosophiâ, sed e-*
tiam in omnibus penè disputationibus probè observaretur, non fas
nè tot anticipetis & maximam partem inique passim audirentur
opiniones.

XXXIV: Huc faciunt etiam sequentia, in quibus abstractionis non minimus usus, qualia sunt 1: *Amplia-*
tiō termini, quæ tum instituitur, dum terminus simplex
datâ re aliquâ, cui non quadrat contractus, magis ma-
gisq; extenditur atq; ita abstrahit, ut sine discrimi-
ne ipsius rei, ipsi appropriari possit. Sic vox E.G. prin-
cipij amplianda est ut sine illatione dependentiæ aut
principiati concipiatur, antequam tribuatur Patri in
divinis. Conf. Exc. M. Thur. comp. Met. pag. 209.
2: *Analogia*; quâ aliquid pluribus inæqualiter per prius
& posterius tribuitur. sic Deo E. G. & creaturis in
prima philosophiâ affectiones entis tribuimus, ve-
rum diversissimâ ratione, illi enim per prius, his v.
per posterius competunt. 3: *Liberatio termini ab omni*
imperfectione; quâ omnis impuritas materiali termini
alicuius adhærens, quæ in analogato minus principali
occurrit, in elevatione ad analogatum primarium re-
movetur. Et 4: *Perfectionis eminens attributio*; quæ tum
contingit, quando perfectio in analogato minus prin-
cipali observata, principali eminentè & perfectissi-
mo modo tribuitur. sic multa sunt prædicata creaturis
competentia, & in quibus sunt accidentia, quæ tamen
Deo competunt, sed cum remotione imperfectionis
& eminenter. Et tantum de abstractione (quâ veri-
tatem consequimur) ejusq; usu, restat ut agamus

II. DE CONCEPTU.

XXV: Ut a cognitio in mente nostrâ generetur,
intelle-

intellectus & rei intelligibilis unio requiritur. Iam verò nulla res à seipsa exire, & eadem manens ad intellectum penetrare potest, in quo figat sedem, ut rectè loquitur Scaliger: Fieri hoc proindè non potest secundum esse reale: alias intelligentes unctionem, ureremur; & intellectus caperet plurima seipso majora; quod absurdum. Exstinctandum ergò est hoc fieri secundum esse intentionale, beneficio Conceptus, per quem intellectui nostro sese sicut & præsens fit. huius ergò naturam & usum breviter considerabimus.

XXVI: Conceptus dicitur à concipiendo: concipere verò sumitur tum propriè, prout genitrici competit; tum Metaphorice, quatenus per quandam similitudinem adhibetur, & idem est, quod mente volvere seu agitare. Et hæc acceptio huius est loci. rationem verò denominationis hanc dat Valentinus Frommius: Gnost. p. 61. *Sicut ex congressu maris & feminae intra uterum fætus concipitur, qui per nativitatem in lucem editur: ita ex concurso & unione objecti cum intellectu species intelligibilis, quam verbum mentis vocant, concipitur, quâ mediante objectum ipsum in mente repræsentatur,*

XXVII: Ut a. concipere duplicitè accipitur, ita conceptus Propriè & Metaphorice sumitur. de hæc acceptio, ne nobis hic cura erit. ad Homonymiam sequentes distinctiones nominales referre solent authores, utpote quando conceptus est 1: *Verus*, qui rem extra intellectum repræsentat, ut illi respondeat: vel *Falsus*, cum res per ea quæ planè non habet, concipitur, ut cum Leonem per arborem concipio. ille huius est loci. 2: *Equivocus*, qui nudum nomen citra essentiæ identitatem repræsentat: vel *Synonymous*, qui essentiæ rationem una cum nomine inferioribus tribuit; qui etiam hic attenditur. 3: *Forma-*

ly, qui est species in mente ab intellectu exphantasmate
formata, objectum representans. de hoc hic sermo est.
vel *objectivus*, qui nihil est aliud quam ipsa res objecta,
prout ea in prospectu potentiae cognoscentis est, simulq;
movet & terminat intellectionem formalem ipsius intel-
lectus contemplantis. Sic dum intueor leonem, in intellectu
formatur species leonem illum representans, & hac species di-
citur *conceptus formalis*, sicut ipse leo extra mentem, *conceptus*
objectivus, vel ut Planius loquamur, *res ipsa intellectui objecta*.
& *conceptus leo*.

XXVIII. *Conceptus namq; objectivus rectius vocatur*,
verba sunt Scharfij, Met. Exempl. p. 19. *res concepta*, *res*
intellecta. Non enim propriè est *conceptus mentis*, sed saltèm
extrinsecè ita dicitur, quatenus ipsa res sit *objectum intellecti-*
onis & conceptionis. in eandem sententiam loquitur Casp.
Bartholinus: Euch. met. p. m. 4. *conceptus objectivus denomi-*
natione extrinsecâ ita dicitur; habito respectu ad conceptum for-
malem, conf. D. Calovium Gnost. p. m. 15. & Val Fromi.
Gnost. p. m. 62. Quamvis ne externam quidem hic
denominationem admittat Adrianus Herrebord/ melet.
ph. vol. 1. d. 49. Cum denominationes externæ dicantur
de rebus oratione obliquâ & ῥωγμῶν, non a. orati-
one rectâ & ῥυτοῦ, ut enim non dico: *miles est ves-*
titus, sed *vestitus*; ita eadem ratione *res objecta* non dici
potest *conceptus*, sed *res concepta*. duo enim ad con-
ceptum propriè requiruntur 1: ipsum *objectum*. 2: ipsa
conceptio. *objectum* a. se habet ad *conceptum*, ut pro-
totypen ad suam *imaginem*. Iam verò ad *imaginem*
requiritur tum processio à *protoypo*, quod *conceptus*
vulgo dicitur *objectivus*, tum similitudo seu *conceptus*
formalis.

XXIX: *Conceptus Synonyma* sunt: *Nomina*, *latinis*
notio

natio, latè sumpto hoc termino; quia mens per conceptum aliquid cognoscit & apprehendit. item *intentio*, quod mens per conceptum hunc in rem quasi intendat. vocatur itidem *imago*, *idolum*, *formalitas*. Scaligero pons seu *poritor* ex eo, quod per conceptum intellectus noster sese inferat in rem, perq; eundem suam producat intellectu-*onem*. item *idea*; voce græca, sed latinitate donata. se-
quitur *Ratio Formalis*:

XXX: Conceptus est species ab intellectu for-
mata, repræsentativa scibilis in mente, ut in se
est distincte cognoscendi.

XXXI: Vicem generis in datâ definitione subit spe-
cies; hæc enim pluribus speciei scilicet sensibili & phan-
tasticæ, de quâ Physici, competit. differentia verò su-
mitur i: à *Subjecto*, intellectu scilicet paciente. 2: *Forma-*
li, ipsius objecti repræsentatione. 3: *Causis*, partim efficienti-
tæ, quæ est intellectus agens, partim fine, qui est cognitio
distincta. vide Mejerum. hæc verò ut eò melius inno-
tescant, modum intellectionis brevissimè subjungam.

XXXII: Intellectio fit hoc modo: omne sensile spar-
git & diffundit à se species sui in partes omnes, easq;
primò apprehendunt sensus externi; cum sint primi qua-
si ianitores mentis nostræ: à quibus deinde deveniunt
ad sensus internos, nempè primum ad *sensum communem*,
qui regis instar & judicis in throno sedentis, ab externis
illis velut ministris fidelibus species accipit, easq; à se in-
vicem & communibus distingvit: ab hoc deferuntur ad
phantasiam, quæ species à sensu communi ad se delatas
diutius retinet, altius examinat, spiritualiores reddit, no-
valq; indè elicit. Undè nil tam ineptum, inquit Sperl.
quod actu inter somnia non repræsenteret. Et hancenus sensus

alis tantum rei fit perceptio; quæ ut distincta & perfecta reddatur, accedat necessum est intellectus agens (de hoc ut & paciente videatur Sennertus Epit. nat. scientiæ p. m. 562. & Sperl. Anthr. p. m. 135.) qui speciei sensibili ad phantasiam delatae iunctus, phantasma fulgore suo illustrat, & ex eo non tanquam ex materia, sed ut ex ideâ & exemplari, speciem intelligibilem producit, & ex potentia intelligibilibus actu facit intelligibile. Intellectus vero patiens speciem hanc intelligibilem recipit, receptionem ponderat dijudicatq;. Et sic tota absolvitur intellectio. Confer Joh. Bayeri lucem mentium part. I. c. 2. memb. 6. §. 3. pag. 114.

XXXIII: De specie vero hâc intelligibili si quæras, substantianè sit an accidens? R. est accidens: intellectui enim inhæret, non secus ac sapientia, scientia &c. sed exceptis: quomodo substantia per accidens cognosci possit? R. ut per ideam. si enim coelarem ex imagine cognosco, cur non ex specie & cum specie rem? Dicis, quomodo accidens simile erit substantiæ? R. Non iam accidens, ut accidens; sed ut tale accidens spectandum, ut idea est, ut imago est. In imagine vero duo notanda, Similitudo & expressio seu processio. Species vero tum sensiles, tum intelligibles & similitudinem habet & expressionem.

XXXIV: Non valeat ergo exceptio Platoniorum dicentium 1: inter speciem & objectum nullam esse similitudinem, cum differvant naturâ. 2: species objectus nobiliores esse; cum incorporeum corporeo nobilius sit. Nam R. 1. distingvendo inter similitudinem secundum essentiam & naturam: & inter similitudinem representationis, seu talem, quæ est inter signum & signatum: posterior hic locum habet & sufficiens est. 2: Non sequitur species, quamvis incorporeæ sint, objectis præstantiores esse; signum enim signato nobilius

non

non esti; at species signa sunt, accidentia sunt: non res
signatae seu substantiae spirituales.

XXXV: De conceptu vero inter Philosophos controverti solet, an hic etiam singularium sit? quidam affirmant, quidam negant. a partibus affirmantium (supponentes tamen de conceptu proprio, non communi, h. l. sermonem esse) stabimus, sequentibus rationibus moti. 1: quia intellectus universalia a singularibus abstrahit; haec a se invicem & ab universalibus distingvit; Deumq; qui singularissimus est, cognoscit; ergo singularia cognoscit. 2: amamus singularia; ergo cognoscimus; quia nil volitum, nisi prius cognitum. conf. Scal. exerc. 307. S. 16. Sperl. Anth. p. m. 127. & Mejer. Gnost. p. 214. Nec obstat 1. quod intellectus sit materia expers, singularia vero in materia faciem demersa. Nam hie non urgenda similitudo naturae, sic enim nullum sensibile vel a Deo vel ab Angelo perciperetur, sed iusta tantum convenientia, de qua § XXXIV. egimus.. deinde nec omnia singularia materialia sunt, ut Deus, Angeli, anima rationalis &c. haec ergo ab intellectu cognoscerentur. præterea entia materialia sine materia recipiuntur a sensibus, ergo multo magis ab intellectu. Nec 2. inter intellectum & sensum hac ratione discrimen tollitur. Nam sensus circa sola singularia occupatur; non item intellectus, qui & singularia & universalia cognoscit. Notanter rem exprimit B. Sperlingius, l. c. inquiens: *Sensus singularia capit exclusivè, intellectus inclusive.* Conf. Theol. nat. Mejeri disp. 7. probl. 3. sequuntur divisiones conceptus:

XXXVI: Conceptum divisiones cum Scholasticis infinitas fingere nolumus, nec inanes aucupabimur subtilitates. Conceptus est: *Primus* α: qui est conceptus

ex re ipsâ intellectâ formatus, rem ut in se est, directe & immediatè repræsentans. dicitur alias notio prima. sic cum canem concipimus, species illa, quam in mente concipiendo efficimus, est conceptus primus; vel *Secundus*, qui est conceptus rei in mente mediatus, conceptui primo superveniens: dicitur aliás notio secunda. ut genus, species &c. *Notio a. prima non est res ipsa extra mentem posita, ut quidam opinantur: Aliud namque imago mente concepta, qualis imago notio prima est;* vide Exc. Thur. instit. log. p. 32. aliud res extra mentem posita: *imo notio prima dicitur aliás conceptus formalis, qui à re extra mentem realiter semper distinctus est.* Egregie Geilfusius: intell. p. 137. *Notiones prime sunt in intellectu idealiter, ut si habent res extra mentem fundamentaliter.*

XXXVII: *β.* *Simplex*, qui est cognitionis simplicis primam intellectus operationem constituentis, ut conceptus solis, hominis &c. vel *complexus*, qui cognitionis complexæ, secundam & tertiam operationem intellectus constituentis, ut cum solem concipimus ut corpus, hominem ut animal. *γ:* *Univocus* qui inferioribus suis nomen & definitionem tribuit æqualiter & uniformiter: vel *analogus*, qui nomen & definitionem inferioribus inæqualiter adsignat. huius distinctionis, ut ceterarum in controversijs philosophicis multiplex usus est.

XXXVIII: *δ:* *Perfectus seu distinctus*, quo objectum perfectè repræsentatur, per principia essentialia, è quibus immediatè constat. sic cum hominem concipimus ut animal rationale, adæquatum habemus conceptum: vel *imperfectus seu confusus*, quo objectum imperfectè repræsentatur, sive per ea ex quibus constituitur mediata, sive per alia, quæ essentiam constitutam insequuntur: sic cum concipimus hominem ut corpus naturale est, ut

sub

substantia est, ut risibilis est &c. conceptum habemus inadæquatum. Et hinc cognitio est distincta vel confusa. conf. Sperl. Anthr. p. 176. & Exc. Thur. comp. Met. p. 65.

XXXIX: e. *Quidditativus*, qui totam rei essentiam & omnia sistit prædicata essentialia usq; ad ultimam differentiam: vel *Quidditatis*, qui non totam essentiam, sed quædam tantum prædicata repræsentat. §: *Convenientia*, quando genus vel conceptus latior concipitur: vel *definitionis* seu *differentia*, cum differentia vel conceptus formatur strictior. hæc distinctio in definitionibus locum habet. Et tantum de naturâ conceptus, quo veritatem à nobis possideri supra dixit Calovius, adducuntur, sequitur eiusdem.

U S U S.

XL: Conceptus quanta sit necessitas & utilitas vel hinc, ut alia mittamus, evidentè patet, cum sine rerum iudeis nil cognoscere possimus. his enim si intellectus noster destitutus esset, inanis & omni cognitione vacuus esset. abstractio quidem cognoscendi amoget impedimentum; verum conceptus rei repræsentat formalem rationem. Simulacra rerum mens format abstrahendo; ad res ipsas ea conformat concipiendo; & sic tandem verum possidet cognoscendo. confer §. XV. Horum, ut & ceterorum omnium, usus prolixè, si singulas distinctiones hoc pacto percurrere animus esset, monstrari posset, sed cum ex ijs, que adducta sunt, partim pateat, partim apud Philosophos abundè proflet, hinc diutius non immorabor. dissertationem proinde hanc devotâ hâc δοξολογία claudam:

Gloria sit Patri, sit Nato gloria, Sancto
gloria Spiritui, TRIADI sit gloria sacræ.

Viro JUVENI, eximia Eruditione & Humanitate patito;

DN. PETRO PLATINO Smolando, Philos-
phiæ Candidato meritissimo, Amplissimi Consistorij A-
cademici Vice-Secretario fidelissimo, Sympatriotæ & Amico meo sinterè di-
læcto, pro summis in Philosophia honoribus obtinendis accuratè dis-
putant, pauca hæc, inter varia impedita, apposui,

Quid memorem multis, patriota adamande PLATI-
Lumina clara inter quæ numerèrè sophum? (NE,
Nam pietas, constansq; ardor, quò scripta Virorum
Versasti Doctum, sic meruere satis!

L. Mq;

OLAUS WEXIONIUS
J. U. D. & Prof.

Ad eundem.

Alij alia studia amant. Tu naturæ tuae bonitatem secutus, Musis opera-
rū maluisti. Quārum quām strenuus fueris cultor, almæ ad Auram
testantur Athenæ. Quoties enim diligentiam tuam antelucana tempora
nivere? Quoties labores dies meminit? Quoties nox atra invictum stu-
dium? Et quod ad gloriam adhuc illustrius: Quoties publicam tuam vocem
cum laude perceperimus? Quod Superest, cape iam illud honoris philosophi-
ci decus, quod meruit virtus, meruere cura & labores. I nunc tot molestia-
rum victor, quas studijs excolendis sàpè accommodatores esse Tuo Exem-
plu didicimus. I nunc quò te natura tua trahit, & egregiæ animi dotes
admittunt. Tantum moneo, ut in studijs etiam Modum observasse salu-
tis partem existimes. Quem quia agrè tenere potest insignis ille in te li-
terarum amor: Supplex Deum veneror, ut vires addat, addat successus.
Sic fieri, ut magnaorum tuorum donorum olim præstigia rite impleantur.
Et nos, quod haec tenus iucundâ cogitatione præcepimus, in posterum latiori e-
ventu experiamur. Quod ut felicitè eveniat, tantò constantius precor, quod
sanctoria sunt jura nostræ amicitiae. Vale.

Tuus

MAGNUS BAAZ.

